

KRÓNIKA

Galántai József
1926–2004

A nekrológ műfajként – az első árvák sírbeszéde óta – szinte megkérdőjelezhetetlen módon liturgizált. Még Krúdy sem tudott ez ellen tenni, legalábbis hatásában. Így formabontásra e sorok írója sem kíván vállalkozni.

78 éves korában elhunyt Galántai József emeritus egyetemi tanár. Több mint fél évszázadot töltött a katedrán. Az új- és legújabbkori magyar történeti tanszéken járta végig a sokakra kötelező, kevesekre nem mindig előírt graduális promóciót: tanársegéd, adjunktus, docens lett, végül professzor. Volt dékánhelyettes, tanszékcsoport-vezető. Krédójához tartozott: nem küzdünk érte, ám ha mandátumot kapunk, meg kell felelnünk annak. Talán nem is a tanárt vagy a kutató történést tette félre önmagában, amikor e tisztségeket vállalta: időbeosztása imponáló volt. Ám ha valaki, ő tisztában volt az egyetemi funkciók relativitásával. Tanári tevékenységét egyik sem kezdte ki.

Szeretett tanítani. Közlebb állt hozzá a kiscsoportos szemináriumban, jól felkészített és felkészült hallgatókkal történt együttműködés. Emeritusként panaszkodott: egyre nehezebb idézni a múlt eme oktatási műfajának színvonalát. Világosan és egyértelműen látta az okokat is. Elemzőkészsége – korunk rettenetesen felélt szavával – példaértékű volt. Hallgatóit pedig primus inter paresként fogadta.

Az ELTE Bölcsészettudományi Karán sok zseniális előadót őriz az emlékezet. Legendák és mítoszok keletkeztek Bóka Lászlóról, Szabó Árpádról, Szalai Sándorról, Hahn Istvánról, Mátrai Lászlóról. E sorban Galántai professzornak nehezen találnánk helyet, pedig sem száraz, sem unalmas nem volt. Ebben sietett segítségére intellektusa és a történeti személyiségek megítélésére is alkalmas emberismerete. Nem állt tőle távol a történeti pszichogram készítése: „segédtudományként” mizantropiája és olykor nem is enyhe cinizmusa állt rendelkezésére.

Sokat írt, de könyveinek sztárolásával nem foglalkozott. Az sem érdekelte különösebben, hogy Eötvös-monográfiája szinte alig kapott említést. A kilencvenes évek eleje ön-

magát egyre inkább elveszítő könyvészetében már alig akadt hely recenzióknak, vitáknak.

Végigjárta, végigkutatva a dualista kor számára érdekesebb területeit. Talán megengedhető a szubjektív emlék. Galántai professzor egyik bécsi ösztöndíját megelőzően írta könyvét a szarajevói merényletről. Együtt mentünk a Heeresmuseumba, láttuk az autót és a véres egyenruhát. Előbb csak nekem tartott előadást: hol állt Gavrilo Princip, milyen szögből lőtt. Az ismertetés idegenvezetéssé vált: pár perc múlva már sokan hallgatták.

Az első világháború történetéről írott és több kiadást – az utolsót 2001-ben – megért szintézise eléggé paradox jellegű. Nem tartotta magát hadtörténésznek, e területen inkább külföldi kutatási eredményeket összesített és rostált. Közlebb állt hozzá a politika- és az intézménytörténet. Utolsó kutatási eredményei a dualista rendszer végvonaglásán mutattak túl. A békeszerződések keletkezése, a döntési folyamatok érdekelték. A visszajelzések elmaradása az Eötvös-monográfia fogadtatását ismételte.

A tanár persze kizsákmányolta a tudóst, ám ez az egyetemeken természetes. Azt adta elő, amit kutatott, írt, bár némi kritikával fogadta az axiómát: az univerzitáson kétszer nem szabad ugyanazt előadni.

Színes egyéniség volt. Az egymás iránt nagyobb tiszteletet tanúsító külföldi kollégák egy alkalommal kissé furcsállták, hogy a magyar delegáció tagjai csak Herr Blockältester szóval fordultak a küldöttség vezetőjéhez. Amikor pedig azt az eléggé kínos kérdést kapta, hogy az érkező magyar történészek nem félnek-e egymástól, humorát kellett cserbenhagynia: – Nem, ha én döntöm el az utazók névsorát.

A Kar egyik professzora egyszer azt javasolta a rádió bölcész végzettségű riporternőjének: a végtelenül unalmas műsorban helyet lehetne talán találni a bölcészkar nem alváásra készítő személyiségeinek. A névsor nem lenne hosszú, ám Galántai József nevét minden bizonnyal ott olvassnánk.

Vargyai Gyula